

VÄGLEDAREN

i utbildning och arbetsliv

#3:2024

Yrkesväxla när
arbetsmarknaden
förändras

SIDAN 5

ARBETSMARKNADS-
UTBILDNINGAR SOM
LEDER TILL JOBB

*Yrkes-SM 2024
intog Karlstad*

SIDAN 36

Innehåll i detta nummer!

- 4 **Högskola & universitet**
Här kommer en uppdatering om behörighetsprovet
- 9 **Arbetsliv**
Inom Försvarsmakten finns många yrkesmöjligheter
- 16 **Vuxenutbildning**
Vi får en rapport från ViS-konferensen 2024
- 30 **Krönika**
AI i vägledning – hur kan vi tänka kring AI som en resurs i studie- och yrkesvägledning?
- 36 **Yrkes-SM**
I Karlstad avgjordes Yrkes-SM under flera spännande dagar
- 40 **IAEVG**
Årets IAEVG-konferens går av stapeln i finska Jyväskylä med flera spännande föreläsare
- 42 **Arbetsliv**
Följ med på en klassresa – där högskoleutbildning från början aldrig var aktuellt

Framsidan

Yrkes SM i Karlstad.

Foto: Viktor Fremling

Bland hejdar sig livet en liten stund. Vi har förlorat en av våra redaktionsmedlemmar under sommaren. Johanna som blev i som en frisk fläkt i redaktionen 2005 – nästan tjugo år sedan.

Hon lämnar ett stort tomrum efter sig både i redaktionen och i Sveriges Vägledarförening. Vi minns henne i detta nummer av tidningen. Vi publicerar även de två artiklar hon hann skicka in som bidrag till tidningen innan hon lämnade jordelivet.

Vi har samlat oss och fått ihop en tidning även denna gång. Ni kommer att hitta ett varierat innehåll med allt från ny forskning inom arbetsvetenskap till rapport från Yrkes-SM.

Ni kommer att få läsa om yrket dataspelsutvecklare och Joakims krönika om hur man kan ha AI som hjälpmedel i arbetet. En nyläppt bok har vi recenserat som svarar på hur jag som vägledare kan upprätthålla och utveckla min profession genom reflektion. Ni får även en rapport från ViS-konferensen och så klart nyheter från Euroguidance och Skolverket. Bra innehåll som vanligt med andra ord. Ta med er tidningen och diskutera artiklarna i era nätverk – bra kompetensutveckling under vecka 44 om ni inte har annat planerat.

Vill även påminna er om Vägledningens dag den 8 oktober. Dela gärna med er det ni gör ute i olika delar av landet. Ta något foto och

skriv några rader. Behöver inte vara långt! I höst blir det ingen konferens anordnad av Sveriges Vägledarförening men nästa höst firar vi 50-års jubileum – det ni! Boka in detta redan nu, ni kan läsa mer om konferensen i detta nummer.

Årets internationella konferens IAEVG-konferensen har i år hamnat i Finland, närmare bestämt i Jyväskylä. Jag hoppas att några av er tar chansen att delta. Inte så ofta den är så pass nära oss.

I övrigt hoppas jag att ni liksom jag har haft en vilsam sommar. Fint väder för utflykter, golf och bad. Jag följde förstås även OS i Paris på TV:n och är stolt över att vårt lilla land kan skörda så många och stora framgångar i ett globalt sammanhang.

Nu ser jag fram emot en fin höst. Skolstarten har gått bra och eleverna på mina gymnasieprogram ser nöjda ut. Jag tolkar det som att alla vägledare gjort ett bra jobb inför valen.

Agneta Söderlund
chefredaktör

Behörighetsprovet - en uppdatering

TEXT: LOTTA LINDSTRÖM

UHR har utvecklat ett nationellt behörighetsprov som ger grundläggande behörighet för högskolestudier på regeringens uppdrag. Provet har genomförts under en försöksverksamhet 2022-2023.

Provet mäter kompetenser på gymnasienivå i svenska, engelska och matematik och ett antal kognitiva kompetenser. Det vänder sig till personer som är minst 24 år och inte slutfört gymnasieutbildning eller motsvarande inom komvux.

Göteborgs universitet har haft i uppdrag att utveckla och konstruera behörighetsprovet och analysera provresultaten för försöksverksamheten. UHR ska under våren 2024 följa upp och redovisa resultatet av försöksverksamheten. Myndigheten ska också bedöma om ett behörighetsprov för grundläggande behörighet är en samhällseffektiv åtgärd och om ett sådant prov bör införas permanent. Beslut om eventuell fortsättning fattas av regeringen sedan utvärderingen genomförts.

Inom ramen för försöksverksamheten har UHR i samarbete med fem lärosäten genomfört två prov. Provet gavs på fem orter: Göteborgs universitet, Luleå tekniska universitet, Lunds universitet, Mittuniversitetet och Stockholms universitet.

Provet ger grundläggande behörighet till högskolestudier. Många utbildningar har dessutom krav på särskild behörighet. För att bli behörig till dem behöver den som fått godkänt resultat på det grundläggande behörighetsprovet komplettera med ytterligare kurser.

Ett godkänt resultat på provet ger inte något betyg eller meritvärde att konkurrera med till utbildningar med fler sökande än platser. Den som vill söka en sådan utbildning behöver göra högskoleprovet.

Om utvärderingen våren 2024

"I betänkandet Tillträde för nybörjare – ett öppnare och enklare system för tillträde till högskoleutbildning (SOU 2017:20) föreslog den så kallade Tillträdesutredningen att ett nationellt behörighetsprov ska införas på försök för personer som inte uppfyller kraven på grundläggande behörighet genom gymnasial utbildning eller motsvarande. Med utgångspunkt i utredningens förslag fattade regeringen den 5 juli 2018 beslut om förordningen (2018:1510) om försöksverksamhet med behörighetsprov för tillträde till högskoleutbildning. Försöksverksamheten bedrevs under perioden 2022–2023 och är nu avslutad.

Universitets- och högskolerådet har i sitt regleringsbrev för budgetåret 2024 (Regleringsbrev 2024 Myndighet Universitets- och högskolerådet (esv.se)) fått i uppdrag att följa upp och redovisa resultatet av försöksverksamheten med ett behörighetsprov för grundläggande behörighet. Myndigheten ska vidare bedöma om ett behörighetsprov för grundläggande behörighet är en samhällseffektiv åtgärd och om ett sådant prov bör införas permanent. Om Universitets- och högskolerådet bedömer att ett behörighetsprov för grundläggande behörighet bör införas permanent ska myndigheten analysera ekonomiska och andra konsekvenser av detta samt lämna förslag på hur införandet ska ske. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 24 maj 2024. Frågan kommer därefter att beredas i Regeringskansliet." Skriver Emma Bergkvist, Regeringskansliet på min fråga om när regeringen ska utvärdera behörighetsprovet.

En osäker arbetsmarknad kan ge en möjligheten att byta bana?

TEXT: LOTTA LINDSTRÖM FOTO: DAVID SPAK

Arbetsmarknaden är i gungning just nu. Flest varslade uppsägningar sker i byggbranschen och i industrin.

Detta är knutet till konjunkturkänsliga branscher, enligt Tidningen Näringslivet (231018) I slutet av september 2023 var 332 000 personer, 6,4 procent av arbetskraften i åldrarna 16-65 år, inskrivna som arbetslösa hos landets arbetsförmedlingar.

Vad kan en person som blivit eller riskerar att bli arbetslös göra, förutom att skriva in sig på Arbetsförmedlingen och kontakta sin A-kassa? Kanske kan ett karriärbyte vara en idé. Om man inte har en aning om vad man vill jobba med istället, kan man kanske ha lite olika strategier som till exempel dessa:

✳ Kolla närliggande yrken genom att gå in på Arbetsförmedlingens webbplats och kolla yrkesbeskrivningen på sitt yrke i Yrken och framtid och se vilka liknande yrken som finns. <https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssookande/yrken-och-framtid/hitta-yrken/n.se>

✳ Kolla om ett av de aktuella bristyrkena kan vara intressant att söka eller utbildas till, information om dessa finns på Arbetsförmedlingen. Heta yrkesområden 2024-2025 enligt Arbetsförmedlingen finns inom it/data, hälso- och sjukvård, industri, installation, drift och underhåll samt pedagogik. Det finns många jobb att söka i norra Sverige för de som är beredda att flytta. <https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssookande/tips-inspiration-och-nyheter/artiklar/2023-12-18-ny-rapport-sa-hittar-du-jobb-2024---2025jobb-2024-2025>

✳ Kolla yrken där man får betalt under utbildningstiden. Exempel på sådana yrken är specialistofficer, kustbevakare, specialistsjuksköterska, lokförare, tågtrafikledare,

tulltjänsteman och deltidsbrandman.

<https://www.studentum.se/artiklar-tips/7-utbildningar-du-far-betalt-att-ga-23870>

Kortare kurser för yrkesverksamma bra för att öka sin kompetens

Värt att veta är att det går att läsa kortare utbildningar och kurser för yrkesverksamma för att bättra på sin yrkeskompetens och finanserna studierna med omställningsstudiestöd. Det riktar sig till dem som är mellan 27 och 62 år och som har arbetat en längre tid och gäller för 44 veckors studier.

<https://www.csn.se/bidrag-och-lan/studiestod/omstallningsstudiestod.html>

Detta kan gälla även de som på grund av hälsoskäl behöver byta jobb om det inte går att göra nödvändiga anpassningar för att kunna fortsätta att arbeta kvar. Prata med facket och Försäkringskassan vad som kan göras för att underlätta arbetet.

Hur kan man tänka när man står inför ett yrkesval? Man kan inventera sina intressen och andra erfarenheter utanför arbetslivet som till exempel vad man gillar eller inte gillar, vad man är bra på och vad man vill göra egentligen. Ett bra sätt att ringa in sina alternativt är att göra en lista med plus och minus över några alternativ så man kommit fram till och sedan jämföra mot varandra.

Tulltjänsteman är ett yrke där du får betalt under utbildningstiden.

Att göra våra röster hörda – Sveriges vägledarförening vår röst!

TEXT: MIA LINDBERG

En viktig möjlighet som Sveriges vägledarförening har, är att bidra med remissvar till offentliga utredningar inom vårt professionsområde. Via remissvar kan föreningen vara med och påverka rådande politik och konkret bemöta och komma med förslag som lyfter fram vikten av att professionell studie- och yrkesvägledningen får utrymme inom alla de områden som berör det livslånga lärandet.

Under det gångna året har ett antal remisser besvarats, dessa kan du hitta via föreningens hemsida. Helt kort, de kommentarer som föreningens bidragit med till en av de senaste; Yttrande över ”Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna” SOU 2024:16. Föreningens remissvar summerar några viktiga aspekter:

- ✳ En tydligare lagstiftning om rätten till studie- och yrkesvägledning oavsett utbildningsform

- ✳ Riksrekryterande yrkesutbildning, genom vuxenutbildningen eller yrkeshögskolan, undvika parallella system.

- ✳ Vikten av att säkra tillgången till praktikplatser

- ✳ Ge den studerande rätt till pedagogiskt stöd oavsett skolform

Summering: Sammanfattningsvis vill Sveriges Vägledarförening uppmärksamma vikten av att inte införa ett nytt parallellt utbildningssystem, som har svårt att passa in i nuvarande utbildningsstruktur. En utbildningsform som leder till en snäv yrkesutbildning försvårar möjligheter till livslångt lärande. Att skapa möjligheter för alla individer i samhället till livslångt lärande är en framgångsfaktor för samhället.

Andra intressanta inkomna remisser som föreningen besvarat hittar du på vår hemsida. Ta gärna del!

**Vi är på plats
och räddar
liv i Ukraina**

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

**Swisha ditt stöd till
900 80 79**

 Svenska Röda Korset

Vi minns vår kollega Johanna Möller med stor värme

Vår kollega Johanna Möller har som tidigare meddelats avlidit efter en tids sjukdom. Hon blev 61 år och efterlämnar maken Janne, dottern Joy, sonen Johan med hustru, övrig familj och en vid vänkrets.

Johanna var en aktivt verkande person ända in i det sista, i arbetet, i Sveriges Vägledarförening och i ett brett nätverk där hon ständigt var öppen för uppslag och idéer att utveckla.

Johanna var känd av de flesta, både från sitt uppdrag i valberedningen och som mångårig medarbetare i Vägledarens redaktion, där hon på senaste årsmötet i mars utsågs till chefredaktör. Vi har alla tagit del av hennes reportage från en mängd olika aktiviteter och arrangemang hon bevakat under åren för föreningens och Vägledarens räkning. Hon bidrog engagerat på ett konstruktivt och levande sätt i våra diskussioner, inte minst när det gällde utvecklingen av vår verksamhet i ett snabbt föränderligt samhälle. Vägledarens grundidé, att kommunicera och rapportera om aktuella händelser, forskning och utveckling inom studie- och yrkesvägledningsområdet och vara

ett forum för debatt och informationsutbyte för att medverka till en positiv samhällsutveckling var ett arbetsfält som passade Johanna som hand i handske.

Hennes politiska intresse och strävan att hålla sig uppdaterad och aktuell och hennes engagemang och omsorg om de människor som behövde mest stöd genomsyrade hennes arbete och inte minst livade upp både samtal och samtalspartners. Hennes kunskaper, kontakter och erfarenheter var ovärderliga i vårt arbete. Att arbeta med Johanna blev aldrig slentrianmässigt. Siktet var ständigt inställt på bästa möjliga nytta och då gärna uppfriskande nytta. Har man roligt arbetar man bättre. Johanna lämnar ett stort tomrum efter sig. Våra tankar går till Janne och familjen med tacksamhet för att vi fått låna och lära känna Johanna.

Karin Asplund, Ordförande
Agneta Söderlund, Chefredaktör
Sveriges Vägledarförening

Steget vidare till anpassade studier

Välkommen till en hjärtlig miljö i vackra Värmland på någon av våra fem folkhögskolor. Här finns möjlighet till anpassade studier och att växa som person. Skolorna har olika profiler och erbjuder bland annat kurser inom konst, spel, natur, musik, film och skådespeleri.

- Grundskole- eller gymnasiebehörighet.
- Yrkesutbildning eller fördjupning inom ett intresse.

Region Värmlands
folkhögskolor

Scanna för mer info

Försvarmakten erbjuder många olika möjligheter till jobb

TEXT: LOTTA LINDSTRÖM FOTO: DAVID SPAK

Försvarmaktens skolinformatörer var på min skola förra läsåret och berättade för våra nior om Försvarmakten och om "lumpen". De berättade att alla som ska fylla 18 år kommer att få hem ett Mönstringsbrev som de måste svara på. Mönstringen till lumpen sker genom tester - fysiska och mentala. Det är Plikt- och prövningsverket som utför testerna som sedan leder till placering. För att få göra "lumpen" krävs att man är 18 år, svensk medborgare och inte blivit dömd.

Att ha gjort lumpen ger en fin merit i CV:t och får unga att växa som människor. De som av olika skäl inte kan göra lumpen kan alltid söka sig in som frivillig. Efter lumpen kan man bli soldat eller sjöman, officer eller arbeta civilt eller gå med i hemvärnet. Alla som är mellan 16 och 70 år i Sverige kan tillhöra totalförsvaret och kan kallas in om landet skulle hamna i kris. För ungdomar finns det möjligheter att göra PRAO eller gå med i Försvarets ungdomsverksamhet eller gå på prova-på verksamheter.

Karriärvägar inom Försvarmakten

I Försvarmakten kan man jobba som soldat, sjöman, officer, specialistofficer, reservofficer eller civilt. Man kan också engagera sig i Hemvärnet. Oavsett vad man väljer finns det många vägar och möjligheter. Man kan också jobba deltid i Försvarmakten samtidigt som du har ett annat jobb.

Här är exempel på vad man kan utbilda sig till inom Försvaret: Flygtekniker, sambandsoperatör, mekaniker, flygmaterielmekaniker, förhörssoldat, militärpolis, cybersoldat, beriden högvakt, stridsfordonsförare, motorredskapsförare, bärgnings soldat, lastbilsförare, trafiksoldat, officer eller civila yrken t ex inom ekonomi, IT, personal,

logistik, utbildning, information till sjukvård och service.

Vid keystones Vägledarträff i Stockholm den 7 mars i år talade Robert Trupp från Försvarsstaben om att totalförsvarskunskap verkligen behövs enligt Försvarmakten. Efter 500 år av oberoende och självständighet har nu Sverige gått in i en allians och blivit ett NATO-land. Våra värden som behöver försvaras (i värsta fall med vapen) är demokrati, frihet och yttrandefrihet. Totalförsvarskunskap föreslås bli ett nytt ämne på gymnasiet 2025 och i grundskolan 2026, Skolverket kommer i så fall att skapa läroplan för detta utifrån Försvarmaktens utbildningspaket. Försvarmakten kommer gärna ut till skolorna med sina skolinformatörer och berättar om mönstring och karriärmöjligheter inom försvaret.

På nedanstående webbplatser kan du hitta mer information:

<https://www.forsvarsmakten.se/>

<https://www.pliktverket.se/>

Inom försvarmakten finns många olika möjligheter till arbete.

Kompetensförsörjning och livslångt lärande

TEXT: LOTTA LINDSTRÖM FOTO: PIXABAY

Stiftelsen Svensk Industridesign SVID höll i ett webinarium 31 januari "Ett kliv framåt tillsammans - kompetensförsörjning och livslångt lärande" om regeringsuppdraget "Att utveckla en sammanhållen datainfrastruktur för livslångt lärande och kompetensförsörjning".

I webinariet delade myndigheterna i regeringsuppdraget med sig av resultat och insikter från de senaste två årens arbete. Vad har arbetet resulterat i och vad krävs för att bygga vidare? De myndigheter som ingått i regeringsuppdraget är Arbetsförmedlingen, Skolverket, Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH), Vetenskapsrådet, Universitets- och högskolerådet, Statistiska centralbyrån, Myndigheten för digital förvaltning (Digg) och Vinnova.

Bakgrund och syftet med uppdraget har varit att långsiktigt främja effektiv kompetensförsörjning och livslångt lärande och att underlätta omställning på arbetsmarknaden. Målet med insatserna som ingår i uppdraget är att stärka förutsättningarna för myndigheter och andra aktörer att skapa och tillhan-

dahålla digitala tjänster som stärker individers ställning på arbetsmarknaden samtidigt som privat och offentlig sektors kompetensbehov tillgodoses. SVID, Stiftelsen Svensk Industridesign har stöttat myndigheterna i sekretariatet i sin samverkan med hjälp av bland annat designmetodik och processtöd.

Medverkade på webinariet gjorde bl a Lars Löow, Arbetsförmedlingen, Abraham Bernharth, Myndigheten för yrkeshögskolan, Martin Lagerström, Statistikmyndigheten SCB, Ulrika Domellöf Mattson, Myndigheten för digital förvaltning, Eva-Marie Befring, Skolverket, Adrian Solitander, Myndigheten för digital förvaltning, Per Zettervall, Universitets- och Högskolerådet, Linda Schön Doroci, Arbetsförmedlingen, och Anna-Carin Ramsten, Vinnova, Magnus Enzell, Finansdepartementet och Christer Bergqvist, Myndigheten för yrkeshögskolan.

Frågor som diskuterades

- ✳ Reflektioner om uppdraget
- ✳ Hur har vi arbetat och vad har vi levererat?
- ✳ Stora språng på små ytor, några av uppdragets piloter

✳ Vad sker i vår omvärld som skyndar på behovet av en sammanhållen datainfrastruktur?

✳ Vad ser vi behov av framåt för offentlig sektor i Sverige och hur har detta uppdrag varit viktigt kliv framåt i den riktningen?

✳ Vagar framåt

✳ Myndighetssamverkan fortsätter

Sammanfattningsvis talades det om det stora kompetensförsörjningsbehovet och nödvändigheten av livslångt lärande, inte bara i Sverige utan även i EU. En komplicerad samhällsutveckling kräver samordning mellan myndigheter, t ex använder inte ens svenska myndigheter samma ord och begrepp. Myndigheterna behöver också dela data bättre sinsemellan. Ett konkurrenskraftigt EU och Sverige behöver anpassa sig efter rådande omständigheter i världen. Alla samhällsnivåer berörs såväl nationella, regionala, kommunala och även privata. Alla medverkande på webinarier var rörande överens om att de behöver komma överens om ett gemensamt språk och att kroka arm med varandra och se varandra som kollegor med gemensamt mål. En god början är vad som sker både i Sverige och i EU är att synkronisera databaser med varandra.

SUSA-navet

Ett exempel på samverkan är Susa-navet.

Susa-navet hämtar information om:

✳ grundskolor

✳ gymnasieskolor, program och inriktningar

✳ universitet och högskolor, utbildningar och kurser

✳ folkhögskolor, utbildningar och kurser

✳ komvux (under utveckling)

✳ yrkeshögskolor, utbildningar

✳ övriga konst- och kulturutbildningar.

Susa står för Samverkan Utbildningsinformation Skolverket – Arbetsförmedlingen. Det är ett samarbete mellan olika myndigheter och aktörer som går ut på att automatiskt hämta in information om utbildningar. Samarbetet påbörjades år 2002 av Skolverket och AMS.

Myndighetssamverkan

En del av detta är MSV Myndighetssamverkan för kompetensförsörjning där Arbetsförmedlingen, Myndigheten för yrkeshögskolan,

Skolverket, Svenska ESF-rådet, Tillväxtverket, Universitetskanslersämbetet och Universitets- och högskolerådet har fått i uppdrag via instruktionsförändringar eller i regleringsbrev att samverka i syfte att bidra till en väl fungerande kompetensförsörjning. Vid sidan av dessa myndigheter ingår Folkbildningsrådet och Vinnova i samverkan. Myndigheten för yrkeshögskolan har fått i uppdrag att administrativt samordna samverkan. Myndighetssamverkan startade delvis parallellt med samverkansprogrammet Kompetensförsörjning och livslångt lärande, ett av de strategiska samverkansprogram som regeringen lanserade i juli 2019 och som avslutades våren 2022. I en myndighetsgemensam åiterrapportering i mars 2023 redovisade myndigheterna det arbete som hittills gjorts samt hur samverkan kan fortgå. Åiterrapporteringen handlar bland annat om hur strukturerna för samverkan kan se ut och hur andra relevanta aktörer på nationell och regional nivå ska kunna bidra i samverkan för en fungerande kompetensförsörjning.

Inriktningen i myndighetssamverkan styrs av GD-gruppen, där samtliga myndigheters generaldirektörer ingår, liksom representanter från Folkbildningsrådets ledning. GD-gruppen har också tillsatt en styrgrupp för myndighetssamverkan, med representanter på strategisk ledningsnivå i myndigheterna. Idag finns sju arbetsgrupper inom myndighetssamverkan; Analys, Entreprenörskap, EU-initiativ, Lärcentra, Norra Sverige, Validering och Vägledning. I några av arbetsgrupperna finns externa aktörer utanför myndighetssamverkan representerade.

